

บทที่ 4

คุกกางขวาง: พื้นที่แห่งการใช้อำนาจ การจัดระเบียบวินัยและการลงโทษ

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับคุกจากการลงโทษ เพื่อแก้แค้นให้กับสังคมเป็นการแก้ไขฟื้นฟูอาชญากรให้เป็นคนดีกลับสู่สังคม เป็นคนที่สร้างประโยชน์ตอบแทนสังคม ทำให้คุกกลายเป็นพื้นที่แห่งการใช้อำนาจครอบงำอย่างถูกต้องชอบธรรมในการเปลี่ยนแปลงอาชญากร ทั้งทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดด้านบวกของอำนาจ คือ เพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ไม่ใช่อำนาจด้านลบอย่างเดียวที่คนทั่วไปรับรู้คือ การแก้แค้นลงโทษ ดังนั้นคุกจึงสร้างกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูอาชญากรทั้งทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรมขึ้นมา โดยใช้กลไกทางอำนาจในการควบคุมกระบวนการ คือ “การจัดระเบียบวินัย”

เนื่องจากการจัดระเบียบวินัยของคุก เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูและเปลี่ยนแปลงนักโทษ ทั้งทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรมให้กลับเป็นคนดีสู่สังคม ทำให้เกิดการสถาปนาอำนาจที่ควบคุมบริบทของคุกในการจำกัดอิสรภาพของนักโทษในด้านต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอำนาจที่ควบคุมบริบทต่าง ๆ ของคุกบางขวาง อันได้แก่

1. การจำกัดพื้นที่
2. การจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย
3. การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม
4. การจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสาร
5. การจำกัดอิสรภาพทางเพศ

ทั้งนี้ การจัดระเบียบวินัยของคุกนี้จะเริ่มตั้งแต่วันที่แรกของการรับตัวนักโทษก็คือ วิธีการกักขังจำกัดพื้นที่และการแยกพื้นที่คุมขัง ต่อจากนั้นก็จำกัดสิทธิในการครอบครองสิ่งของ เครื่องใช้ส่วนตัว การกำหนดการดำเนินชีวิตประจำวัน กำหนดเรื่องอาหารการกิน การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การศึกษาอบรม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการจำกัดการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก เป็นต้น

ด้วยทัศนะจากหนังสือ Discipline and Punish: the birth of prison (1979) ของมิเชล ฟูโกต์ ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึง อำนาจในการจัดระเบียบวินัยต่าง ๆ ภายใต้อำนาจของคุก ซึ่งมีความหมายแห่งการลงโทษนั้นก่อผลอย่างไรบ้างต่อร่างกายและจิตใจของนักโทษและนักโทษมีปฏิสัมพันธ์อย่างไรต่ออำนาจในการจัดระเบียบวินัยต่าง ๆ ของคุก

การจำกัดพื้นที่เพื่อการลงโทษ

คุก ตามการรับรู้ของคนทั่วไป คือ สถานที่กักกันผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอันตรายออกจากสังคมเพื่อไม่ให้มีโอกาสทำร้ายสังคมได้อีกและทำการแก้ไขให้กลับเป็นคนดีสู่สังคม แต่ในความเป็นจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ของคุณ ก็คือ พื้นที่ในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำกัดอิสรภาพการเคลื่อนไหวหรือการเดินทางอย่างเสรี โดยถือว่าการลงโทษที่รุนแรงที่สุดทางจิตใจของมนุษย์โดยการกำหนดพื้นที่เฉพาะให้อยู่อาศัย

ในการรับตัวนักโทษมากักขังในเรือนจำบางขวางจะต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ มาตรา 8 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใด ๆ ว่าเป็นนักโทษในคุก เว้นแต่จะมีหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ และในการรับตัวนักโทษต้องมีทั้งตัวนักโทษและหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

เมื่อเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ทำการรับตัวนักโทษได้ตรวจสอบทั้งตัวนักโทษและเอกสารถูกต้องครบถ้วนแล้ว ต้องให้เจ้าหน้าที่ที่ควบคุมตัวนักโทษมาส่งยังเรือนจำนั้น ๆ ลงชื่อกำกับไว้ในเอกสารนำส่ง หรือสมุดนำส่งเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 5)

หลังจากการรับตัวนักโทษเข้ามากักขังในพื้นที่คุกแล้ว ขั้นตอนต่อไปในการใช้อำนาจการจัดระเบียบวินัยของคุกต่อนักโทษเกี่ยวกับการจำกัดพื้นที่ก็คือ “การแยกขัง”

การแยกขัง หรือการแบ่งแยกพื้นที่ขังเป็นวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษตามกฎหมายของหลักทัณฑ์วิทยาว่าด้วย การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อปฏิบัติต่อนักโทษเป็นรายตัวด้วยการศึกษาวิเคราะห์ประวัติและสภาพทั่วไปของนักโทษ เพื่อทราบสาเหตุแห่งการกระทำผิดด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อการวางแผนปฏิบัติต่อนักโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ และความเปลี่ยนแปลงของนักโทษทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นรายบุคคล

นับแต่วาระแรกที่นักโทษถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ จนกระทั่งถึงวันปลดปล่อยพ้นโทษออกไป การได้ทราบภูมิหลังของนักโทษอย่างละเอียดจะทำให้เรือนจำสามารถเลือกวิธีปฏิบัติต่อนักโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนานักโทษให้เป็นคนดีและทำประโยชน์ต่อสังคมภายหลังพ้นโทษ (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 22) ซึ่งการจำแนกแยกขังนี้ ถ้ามองตามทฤษฎีของฟูโกต์ในเรื่อง power to define/differentiate ถือว่ากระบวนการนี้ คือ การใช้อำนาจเข้าไปนิยามหรือจำแนกแยกแยะความแตกต่างของนักโทษ โดยเหตุผลของคุณในการสร้างความชอบธรรมคือ “การใช้อำนาจผ่านกฎหมาย” นั่นเอง

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกแยกชังนักโทษลงพื้นที่มี ดังต่อไปนี้

กฎกระทรวงฯ ข้อ 40 ภายใต้ข้อบังคับมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ให้แบ่งผู้ต้องชังออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ต้องชังหญิง
2. ผู้ต้องชังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
3. ผู้ต้องชังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
4. ผู้ต้องชังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
5. ผู้ต้องชังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน
6. ผู้ต้องชังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
7. ผู้ต้องชังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ระบุมาแล้ว

กฎกระทรวงฯ ข้อ 41 ให้จัดสถานที่ของเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยให้มีสิ่งกีดกัน หรือขอบเขตอันแน่นอนแสดงส่วนแบ่งนั้น ๆ และจัดแยกผู้ต้องชังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจทำดังกล่าวนี้ได้ ก็ให้พยายามควบคุมกักชังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้ว

กฎกระทรวงฯ ข้อ 42 ผู้ต้องชังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องชังอื่นในประเภทของตน โดยจะก่อการร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่น ซึ่งควรจะแยกควบคุมกักชังก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่น หรือสถานที่อื่น

กฎกระทรวงฯ ข้อ 43 ผู้ต้องชังหลายคนในคดีเดียวกันนั้น โดยปกติให้แยกไว้ อย่าให้ปะปนกัน

ตามหลักทฤษฎีวิทยาดังกล่าว การแยกชังนักโทษมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการควบคุม และการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของนักโทษ โดยการแยกชังหมายถึงการแยกชังตามประเภท ความผิด ลักษณะความร้ายแรงแห่งอาชญากรรม เพศ อายุ ฯลฯ เพื่อมิให้มั่วสุมปะปนกันและป้องกันการถ่ายทอดนิสัยจากนักโทษซึ่งมีสันดานเป็นผู้ร้ายไปสู่ นักโทษที่พอจะแก้ไขได้อีกทั้งเพื่อความสะดวกในการอบรมและฝึกวิชาชีพ (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องชัง, 2542, น. 23) ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยในการปกครองเรือนจำ และการป้องกันการก่อความวุ่นวายหรือการหลบหนีของผู้ต้องชัง

นอกจากนั้น การจำแนกลักษณะนักโทษเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น เนื่องจากจะช่วยให้การบริหารงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถให้การปฏิบัติต่อนักโทษแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้นักโทษได้รับการอบรมแก้ไขและพัฒนาจิตใจรวมทั้งมีความรู้ความสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

ในขณะเดียวกัน การแยกขังบางครั้งก็สร้างปัญหาให้กับนักโทษ ยกตัวอย่างเช่น การไม่อนุญาตให้นักโทษคู่คดีกักขังอยู่ในพื้นที่หรือแดนเดียวกัน ทำให้นักโทษเกิดความเครียดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีนักโทษต่างชาติที่มีความต้องการอยู่รวมกันกับนักโทษชาติเดียวกันเพราะพูดภาษาเดียวกัน มีความเข้าใจกันและคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ก็ถือว่าเป็นการผิดกฎระเบียบของคุณ ดังนั้น จึงเกิดการต่อต้านขึ้นจากกลุ่มนักโทษเหล่านี้ โดยการร้องเรียนไปยังสถานทูตเพื่อให้ช่วยขออนุญาตย้ายแดนให้มาอยู่รวมกันหรือทำการประท้วงด้วยการอดอาหาร ถ้าทางคุณไม่ทำการย้ายแดนให้กับตนเอง เป็นต้น

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการจำกัดพื้นที่คือเรื่อง “โซ่ตรวน” โซ่ตรวน คือของสิ่งแรกที่คุมขังมอบให้แก่อาชญากรผู้กระทำความผิดกลายมาเป็นนักโทษใหม่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นคุก นักโทษใหม่ทุกคนจะต้องถูกล่ามโซ่ตรวนที่ขาทั้งสองข้าง ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคุณมายาวนาน โดยให้เหตุผลว่า เพื่อป้องกันการคิดหลบหนีเพราะนักโทษใหม่ยังยอมรับไม่ได้กับสภาพความเป็นคุก และยังมีโอกาสหลบหนีได้ เนื่องจากมีการเดินทางเคลื่อนย้าย เช่น การเดินทางไปขึ้นศาล หรือการย้ายไปยังคุกที่สามารถควบคุมนักโทษได้ตามความหนักเบาของโทษ นอกจากนั้นคุณยังมีอำนาจในการล่ามโซ่ตรวนนักโทษได้ตาม พ.ร.บ ราชทัณฑ์ มาตรา 14 ว่าด้วยเรื่อง ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 155, 157)

1. เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
2. เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น
3. เป็นบุคคลซึ่งน่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
4. เมื่อถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องให้ใช้เครื่องพันธนาการ
5. เมื่อรัฐมนตรีสั่งว่า เป็นการจำเป็นที่จะต้องให้ใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำหรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

สำหรับขนาดของตรวนนั้นตามกฎหมายฯ ข้อ 26 กำหนดให้มี 3 ขนาด คือ

ขนาดที่ 1 วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน 10 มิลลิเมตร

ขนาดที่ 2 วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน 12 มิลลิเมตร

ขนาดที่ 3 วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน 17 มิลลิเมตร

นอกจากนั้น กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้โซ่ระหว่างวงแหวนของตรวนมีความยาวไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร และไม่เกิน 75 เซนติเมตร

การถูกล่ามโซ่ตรวน สร้างความลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวันให้กับนักโทษทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการเดิน การเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬาต่าง ๆ หรือการจะเปลี่ยนอิริยาบถเมื่อปวดเมื่อยก็ลำบาก หรือแม้แต่เวลานอนก็จะหนาวหูกับเสียงดังของโซ่ที่กระทบกัน

ดังนั้น นักโทษต่างชาติมักจะร้องเรียนไปยังสถานทูตของตนเอง หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น นักโทษต่างชาติผิวดำชาวแอฟริกันจะอ้างว่าการถูกล่ามโซ่แสดงถึง ความเป็นทาส หรือนักโทษต่างชาติผิวขาวก็จะอ้างว่า การถูกล่ามโซ่มีผลต่อสุขภาพทำให้เจ็บข้อเท้า บางครั้งเกิดเป็นแผลเน่าอักเสบ เดินลำบากไม่ถนัด หรือไม่สามารถออกกำลังกายได้ อย่างเช่น วิ่ง เตะฟุตบอลหรือตะกร้อ เป็นต้น

ในกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การอ้างเรื่องความเป็นทาสจะมีผลต่อจิตใจของชาวผิวดำอย่างมาก ซึ่งเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์การค้าทาสที่ทาสถูกล่ามโซ่เพื่อเอาไปขายและการอ้างเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยก็เป็นเรื่องสำคัญของชาวผิวขาวแถบยุโรปหรืออเมริกา นอกจากนั้น นักโทษต่างชาติเหล่านี้ยังอ้างว่า การถูกตีตรวนเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ

การจำกัดพื้นที่ถือเป็นการใช้อำนาจการจัดระเบียบวินัยของคุณที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดตามแนวคิดคิดสมัยใหม่ การกักขังเป็นการลงโทษทางจิตใจที่รุนแรงที่สุดต่อมนุษย์ แต่เนื่องจากคุณเป็นสถาบันที่คนในสังคมทั่วไปยอมรับว่ามีความชอบธรรมในการกักขังนักโทษผู้กระทำผิด ดังนั้น คุณจึงมีอำนาจในการกักขัง โดยการอ้างอำนาจความชอบธรรมนี้ผ่านทางกฎหมายของรัฐที่กำหนดให้การกระทำใด ๆ ที่ถือว่าเป็นความผิดและกำหนดความหนักเบาของโทษจากการกระทำ ความผิดที่แตกต่างกันยังผลให้การกักขังมีระยะเวลาไม่เท่ากัน

นอกจากการอ้างความชอบธรรมในการจำกัดพื้นที่ด้วยกฎหมายแล้ว คุณยังใช้หลักทฤษฎีวิทยากำหนดให้มีการจำแนกแยกขังนักโทษแต่ละคน โดยเหตุผลเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูให้นักโทษกลับตัวเป็นคนดีของสังคม ส่วนการจำกัดพื้นที่ด้วยการล่ามโซ่ตรวนก็เป็นการอ้างความชอบธรรมตาม พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ มาตรา 14 ที่ว่าด้วยเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันการหลบหนี และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมให้เกิดความปลอดภัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในคุก

การจำกัดสิทธิสภาพทางร่างกายเพื่อการควบคุมและแก้ไขฟื้นฟู

เมื่อคุณมีนักโทษเข้ามาใหม่ การรับตัวเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการปฏิบัติต่อนักโทษที่มีความสำคัญมากต่อการบริหารและปกครอง อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของนักโทษ ฉะนั้น ก่อนที่จะรับตัวนักโทษไว้ใน การควบคุม ทางคุณจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการรับตัวนักโทษใหม่อย่างเช่น การตรวจร่างกายและอนามัยนักโทษ การตรวจค้นตัว และสิ่งของเครื่องใช้ การจัดทำทะเบียนประวัตินักโทษ เป็นต้น

เมื่อตรวจสอบตัวนักโทษที่ทำการรับเข้ามาในคุกอย่างถูกต้องแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนการตรวจค้นตัวและสิ่งของที่ตัวนักโทษ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงฯ ข้อ 36 การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวนักโทษนั้น ถ้านักโทษเป็นชายให้เจ้าหน้าที่ชายเป็นผู้ตรวจ ถ้านักโทษเป็นหญิงให้เจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าหน้าที่หญิงก็ให้นักโทษหญิงนั้นเองแสดงสิ่งของที่ติดตัวมาต่อเจ้าหน้าที่ที่ตรวจ หากยังเป็นที่สงสัยว่า นักโทษจะยังไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมดก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือได้มาช่วยทำการตรวจให้

การตรวจค้นตัวนักโทษมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายและรักษาความปลอดภัยในการควบคุม เมื่อมีนักโทษเข้ามาใหม่ เจ้าหน้าที่จะต้องตรวจค้นตัวและสิ่งของที่มา กับนักโทษเพื่อไม่ให้มีสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของที่ผิดกฎหมายเล็ดลอดเข้ามาในคุก

กฎหมายกระทรวงฯ ข้อ 127 ได้กำหนดสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของที่ผิดกฎหมาย ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำและไม่อนุญาตให้นำฝากแก่ผู้ต้องขัง ดังนี้

1. ยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและสารระเหย
2. สุราหรือของเมาอย่างอื่น
3. อุปกรณ์สำหรับการพนัน
4. เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี
5. อุปกรณ์เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้ไฟและสิ่งเทียมอาวุธปืน
6. ของเน่าเสียหรือมีพิษต่อร่างกาย
7. น้ำมันเชื้อเพลิง
8. สัตว์มีชีวิต
9. เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นรวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของ

ดังกล่าว

10. วัตถุ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

หลังจากการตรวจค้น เจ้าหน้าที่จะต้องบันทึกข้อความเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ ความผิดของนักโทษผู้นั้น รวมทั้งตำหนิรูปพรรณสัณฐาน ความแข็งแรงของร่างกายและความสามารถทางสติปัญญา ต่อจากนั้นก็แจ้งให้แพทย์ทำการตรวจอนามัยนักโทษใหม่โดยปฏิบัติตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 38 ที่ให้แพทย์ตรวจอนามัยนักโทษที่ได้รับตัวเข้ามาใหม่ในวันนั้น ถ้าไม่สามารถมาตรวจในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจในวันอื่นโดยเร็วที่สุด

เมื่อแพทย์ตรวจพบว่า นักโทษคนใดเจ็บป่วยจำเป็นต้องมีการรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อ ซึ่งจะลุกลามเป็นภัยแก่ผู้อื่น ให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลนักโทษนั้น หากแพทย์พบว่านักโทษคนใดเจ็บป่วย ซึ่งจำเป็นต้องนำออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำให้แพทย์แจ้งต่อพัศดี และทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ โดยในรายงานนั้นให้ชี้แจงอาการเจ็บป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องโรคหรือชนิดของการเจ็บป่วยและสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นควรจัดส่งตัวไปรักษา (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 8)

การตรวจสุขภาพอนามัยของนักโทษที่เข้าใหม่เพื่อต้องการเตรียมร่างกายที่มีความพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู และสามารถทำการเลือกปฏิบัติต่อร่างกายของนักโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ยกตัวอย่างเช่น นักโทษที่มีร่างกายใหญ่โตแข็งแรงแต่มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำก็อาจจะเลือกงานที่ใช้แรงงานจำพวกโยธา¹ การเกษตรหรือนักโทษที่ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงก็อาจให้ฝึกวิชาชีพประเภทเย็บเสื้อผ้า ตัดผมหรือวาดลวดลายผ้าบาติก เป็นต้น

ขั้นตอนต่อไปในกระบวนการรับตัวนักโทษใหม่ก็คือ การจัดทำทะเบียนประวัตินักโทษเข้าใหม่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชื่อ สกุล วันเดือนปีเกิด ระดับการศึกษา สถานที่เกิด สถานที่อยู่ อาชีพ ความผิด เพศ เชื้อชาติ ส่วนสูง น้ำหนัก ลายมือชื่อ
2. การตรวจสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ
3. ทรัพย์สินของนักโทษที่ไม่อนุญาตและทำการฝากไว้
4. ลายนิ้วมือ

¹นักโทษที่ทำงานเกี่ยวกับการใช้แรงงาน เช่น การก่อสร้างซ่อมแซม การทำสวนปลูกต้นไม้ การทำความสะอาด

แต่หลังจากที่นักโทษอยู่ในคุกเป็นเวลานานจนกลายเป็นนักโทษเด็ดขาด ทางเรือนจำ จะจัดทำทะเบียนประวัติขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพราะในช่วงแรกของนักโทษที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินคดี บาง คนอาจจะได้รับคำพิพากษาให้พ้นผิดคือยังมีความหวังว่าไม่ติดคุก แต่เมื่อถูกพิพากษาจำคุก แน่นนอนแล้ว คุณจึงต้องการที่จะทราบรายละเอียดหรือภูมิหลังต่าง ๆ ของนักโทษแต่ละคนที่แน่นอน ถูกต้องเพื่อประโยชน์ในการควบคุม เช่น การเข้มงวดในการควบคุมนักโทษที่มีพฤติกรรมที่จะ หลบหนีหรือมีนิสัยโหดร้าย ทั้งนี้ เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมที่ถูกต้อง

อีกประการหนึ่งคือเพื่อประโยชน์ในการนำเข้าสู่กระบวนการที่เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน เช่น ถ้านักโทษคนใดเคยประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมหรือมีความชอบ ความสนใจก็อาจ ให้ฝึกการปลูกผักหรือการตอนต้นไม้หรือฝึกการเลี้ยงปลาหรือกรณีนักโทษมีประวัติครอบครัว ยากจนก็อาจสงเคราะห์เป็นพิเศษในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มหรือการให้ทุนการศึกษาแก่นุตร เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับประวัตินักโทษเด็ดขาดที่คุณจะทำการบันทึกไว้มี ดังนี้

1. ชื่อ สกุล จริง
2. ประวัติทั่วไป และการติดต่อญาติมิตร ประวัติการต้องโทษ
3. ความเห็นของแพทย์หรือจิตแพทย์
4. ความเห็นของนักสังคมสงเคราะห์ หรืออนุศาสนาจารย์
5. การเปลี่ยนแปลงระหว่างต้องโทษ
6. ความดี ความชอบในกรณีพิเศษ หรือการทำดีวินัยและการถูกลงโทษ
7. บันทึกการทำงานและการฝึกวิชาชีพ
8. บันทึกการให้การสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ
9. รูปถ่าย ส่วนสูง น้ำหนัก ลักษณะพิการ

กระบวนการรับตัวนักโทษใหม่ตั้งแต่การตรวจค้นตัวและสิ่งของเครื่องใช้ การตรวจ อนามัยนักโทษเข้าใหม่ และการจัดทำทะเบียนประวัตินักโทษเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญต่อการ แก้ไขฟื้นฟูนักโทษ ทั้งนี้เพื่อทางคุณจะได้ทราบถึงข้อมูล ภูมิหลังหรือพื้นฐานทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมของนักโทษแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร เพื่อจัดกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูให้กับนักโทษ แต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

หลักการอันชอบธรรมของคุณในการใช้อำนาจจากการจัดระเบียบวินัยในการ เปลี่ยนแปลงนักโทษ ซึ่งมีผลต่อการจำกัดอิสรภาพทางร่างกายของนักโทษ จะเห็นได้ตั้งแต่ เริ่มแรกของกระบวนการรับตัวนักโทษใหม่ ที่จำกัดสิทธิส่วนบุคคลในการครอบครองทรัพย์สินของ เครื่องใช้ รวมทั้งละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วยการตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียดจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งมี

อำนาจสามารถออกคำสั่งให้เปิดเผยส่วนใดของร่างกายก็ได้ และอาจก่อให้เกิดการต่อต้านอำนาจดังกล่าวได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้คุมเกิดความสงสัยว่านักโทษจะแอบซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของผิดกฎหมายเข้ามาก็อาจทำการบังคับตรวจค้นร่างกายนักโทษได้ตั้งแต่ศีรษะ เส้นผม ช่องปาก รักแร้ ขาหนีบ หรือแม้แต่ต่อวัยวะเพศ และรูทวารหนัก ทำให้นักโทษต่างชาติชาวอังกฤษคนหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า “น่าขยะแขยง น่ารังเกียจ เพราะถุงมืออันเดียวใช้ล้างไปหมดทุกคน แต่ยังไงก็ตามผมไม่ยอม ถ้าล้างผม ผมจะร้องเรียนสถานทูต”

ทะเบียนประวัติ เป็นบันทึกรายตัวที่ใช้ประกอบการวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ว่าสมควรจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการใด อย่างไร โดยที่ตัวนักโทษเองไม่สามารถเลือกหรือทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการได้อย่างจริงจัง นอกจากนั้นทะเบียนประวัติที่ว่าเป็นประโยชน์แต่อาจให้โทษกับนักโทษได้ในหลาย ๆ กรณี ยกตัวอย่างเช่น ประวัติการกระทำผิดวินัยหลาย ๆ ครั้ง อาจมีผลต่อการได้รับการเลื่อนชั้นหรือการถูกควบคุมที่เข้มงวดขึ้นหรือนักโทษที่มีประวัติความผิดคดีอาชญากรรมจะได้รับการลดโทษน้อยกว่าคดีอื่น ๆ กรณีได้รับอภัยโทษหรืออาจไม่ได้รับการพักโทษเลยก็ได้

ในกรณีการจำกัดอิสรภาพทางร่างกายจะเห็นว่าคุกจะอ้างความชอบธรรมผ่านทางกฎหมาย องค์ความรู้ทางการแพทย์ และการจัดทำทะเบียนประวัติ โดยคุกจะใช้อำนาจจากกฎกระทรวงฯ ข้อ 36 ในการตรวจค้นร่างกายและกำหนดการครอบครองทรัพย์สินสิ่งของส่วนตัวของนักโทษที่เห็นว่าจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันในคุก ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลบหนี การก่อเหตุร้ายและรักษาความปลอดภัยในการควบคุม

นอกจากนั้นคุกยังใช้อำนาจอันชอบธรรมในการตรวจร่างกายนักโทษของแพทย์และการจัดทำทะเบียนประวัตินักโทษ โดยให้เหตุผลเพื่อต้องการรู้ภูมิหลังที่เกี่ยวกับตัวนักโทษในทุก ๆ ด้านเพื่อเตรียมจิตใจและร่างกายที่ถูกต้องเหมาะสมให้พร้อมในการเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูของคุณ

การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม **เพื่อรักษาระเบียบวินัยของคุณ**

นักโทษต่างชาติของคุณบางช่วงมาจากหลายประเทศ หลายทวีป ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา การดำเนินชีวิตประจำวัน อาหารการกิน ทศนคติความเชื่อ อุปนิสัยใจคอ พฤติกรรม ฯลฯ ดังนั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการควบคุมและเพื่อแก้ไขความแตกต่างนี้ให้เกิดผลดีต่อนักโทษ คุณจึงได้กำหนด

ตารางเวลาประจำวันขึ้นมาเพื่อให้นักโทษปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกันหมด ซึ่งคุุบบางขวางได้กำหนดตารางเวลาประจำวันซึ่งมีรายละเอียดในการปฏิบัติโดยย่อ ดังนี้

กำหนดเวลาการดำเนินชีวิตประจำวันของนักโทษ

วันธรรมดา

- 05.30 น. เป่านกหวีดปลุก
- 06.00 น. ลงจากตึกนอน
- 07.00 น. ทำกิจกรรมส่วนตัว เตรียมตัวรับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. เชิญธงชาติแล้วรับประทานอาหารเช้า
- 08.45 น. อบรมและฝึกจิตภาวนา
- 09.00 น. ฝึกวิชาชีพหรือการศึกษา
- 12.00 น. หยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ฝึกวิชาชีพหรือการศึกษา
- 16.00 น. เลิกงาน อาบน้ำ
- 16.30 น. รับประทานอาหารเช้าขึ้นตึกนอน
- 19.00 น. สวดมนต์ ฝึกจิตภาวนา แล้วเข้านอน

สำหรับวันหยุดราชการมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือเวลาเช้า 08.00 น.เจ้าหน้าที่จะให้นักโทษทำความสะอาดสถานที่และเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนเครื่องหลับนอน ส่วนเวลาของการฝึกวิชาชีพหรือศึกษาก็ให้เล่นกีฬา ดูโทรทัศน์หรือพักผ่อนตามอัธยาศัย

การกำหนดตารางเวลาการดำเนินชีวิตประจำวันของนักโทษตั้งแต่ตื่นนอนเข้าจนกระทั่งเข้านอนกลางคืน มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นระเบียบวินัยให้กับนักโทษเป็นการเปลี่ยนแปลง จิตใจ และพฤติกรรมของนักโทษให้ดียิ่งขึ้น แต่บางครั้งการกำหนดตารางเวลาเช่นนี้มีผลต่อนักโทษ โดยเฉพาะนักโทษเข้าใหม่ที่มีนิสัยเกียจคร้านซึ่งส่วนใหญ่มีความเคยชินกับการดำเนินชีวิตที่อิสระเมื่ออยู่นอกคุก ทำให้เกิดความลำบากในการปรับตัวในช่วงแรก ๆ ของชีวิตในคุก

กรณีนักโทษต่างชาติอาจมีช่วงเวลาที่แตกต่างจากนักโทษชาวไทย เช่น ช่วงเวลาการรับประทานอาหารเช้า การฝึกจิตภาวนา หรือการฝึกวิชาชีพและการศึกษา ซึ่งนักโทษต่างชาติส่วนใหญ่นับถือศาสนาอื่น จึงแยกออกไปประกอบพิธีทางศาสนาของตน หรือของกลุ่ม หรือเรื่องอาหารการกินที่แตกต่างกันอย่าง เช่น อาหารอิสลาม ซึ่งทำให้ต้องแยกออกไปจากพื้นที่ที่กำหนดหรือแบ่งแยกประเภทของอาหาร

ส่วนการฝึกวิชาชีพหรือการทำงานของนักโทษนั้น ตามข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ห้ามบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังต่างชาตินอกจากจะสมัครใจ ซึ่งที่ผ่านมาก็ยังไม่มียกโทษต่างชาติคนใดขอสมัครเข้ารับการฝึกวิชาชีพเลย

นอกจากการกำหนดตารางเวลาประจำวันแล้ว คุณยังมีการบันทึกแจ้งพฤติกรรมนักโทษที่มีลักษณะร้ายหรือเป็นนักโทษสำคัญซึ่งได้รายงานมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการติดตามควบคุมและป้องกันการหลบหนีหรือการก่อเหตุร้ายทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ และเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผิดของนักโทษเหล่านั้น นอกจากนี้ทางคุกได้มีการชี้แจงกฎ ระเบียบวินัยและข้อบังคับแก่นักโทษเพื่อประโยชน์แก่การควบคุมและรักษาวินัยของนักโทษอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น

- การทำความเคารพของนักโทษ เพื่อการสมานความสามัคคีระหว่างเจ้าหน้าที่กับนักโทษและเป็นการสร้างอุปนิสัยพร้อมทั้งปลูกฝังมรรยาทอันดีงามแก่นักโทษ
- การตัดผมของนักโทษ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสุชนามัย
- การร้องเพลงของนักโทษ เพื่อประโยชน์ในการฝึกอบรมฟื้นฟูจิตใจของนักโทษ รวมทั้งให้เกิดความตื่นตัว มีมานะและพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- การรับประทานอาหาร เพื่อการเกื้อกูลส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันซึ่งมีประโยชน์ในการปกครองและการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยห้ามนักโทษไม่ให้หุงหาอาหารเป็นส่วนตัวหรือนำไปรับประทานนอกเขตที่กำหนด
- การสวดมนต์ไหว้พระ เพื่ออบรมขัดเกลาจิตใจของนักโทษ
- การสูบบุหรี่ของนักโทษ เพื่อเป็นการป้องกันการวางเพลิง คุณจึงได้จำกัดเวลาและสถานที่สำหรับสูบบุหรี่ให้นักโทษ รวมทั้งจัดหาตะเกียงและที่เขี่ยบุหรี่ไว้ให้ด้วย

จากเหตุผลเพื่อความชอบธรรมในการควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ ทำให้คุณสร้างกฎระเบียบ วินัย และข้อบังคับเหล่านี้ขึ้นมา แต่สิ่งเหล่านี้อาจเป็นเสมือนการบีบบังคับให้นักโทษต้องปฏิบัติตาม ซึ่งอาจมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของนักโทษบางคนได้ ตัวอย่างเช่น ภายใต้วินัยดังกล่าวนักโทษชาวผู้มีอิทธิพลเมื่ออยู่นอกคุกต้องทำความเคารพผู้คุมวัยเด็ก หรือในการร้องเพลงและการสูบบุหรี่ นักโทษต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน และไม่สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจ เหมือนกับชีวิตอิสระภายนอกที่ต้องการจะร้องเพลงอะไร ร้องที่ไหนก็ได้ จะสูบบุหรี่เมื่อไร สูบที่ไหนตามใจ แต่สำหรับเรื่องการร้องเพลงและการสูบบุหรี่ของนักโทษนี้ ทางคุกก็ไม่ได้เข้มงวดจนเกินไปนัก

นอกจากนั้นเรื่อง อาหาร ยังเป็นปัญหาข้อร้องเรียนของนักโทษต่างชาติมาก เนื่องจากความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมการกิน ซึ่งเคยมีกรณีตัวอย่างที่นักโทษบางคนเคยร้องเรียนว่าอาหารที่คุกกจัดให้ไม่สามารถกินได้เพราะ มีรสชาติเผ็ด ข้าวมีสีแดงสกปรก แงงก็สกปรกมีแต่ก้างปลาบาง ครั้งก็มีตัวหนอนผสมอยู่ในแกงนั้นด้วย ฉะนั้นจึงต้องการที่จะทำการปรุงอาหารเอง ซึ่งขัดกับระเบียบของคุก ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 75 ที่ห้ามมิให้นักโทษหุงหาประกอบอาหารเป็นการส่วนตัวหรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขต ซึ่งทางคุกกำหนดให้สำหรับนักโทษทั่ว ๆ ไป โดยมิได้รับอนุญาตจากพัศดี ในกรณีการร้องเรียนเรื่องอาหารเช่นนี้ ทางคุกได้ทำการเปลี่ยนประเภทของอาหารให้เหมาะกับการกินของนักโทษต่างชาติ คือ ข้าวสววยกับแกงจืดหมูหรือไก่ หรือในกรณีที่นักโทษต่างชาติบางคนที่มีฐานะดีก็อาจประกอบอาหารเองได้ โดยสั่งอาหารสดจากร้านค้าส่งเคราะห์หรือปรุงจากอาหารแห้งที่ญาติส่งมาให้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในการควบคุมของผู้คุมเกี่ยวกับการใช้เชื้อเพลิงและการใช้มีด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารอีกด้วย ดังนี้คือ

กฎกระทรวงฯ ข้อ 76 นักโทษเด็ดขาดจักต้องรับประทานอาหาร ซึ่งทางเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้ แต่เฉพาะตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ คนต้องซังและคนฝาก จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้ตามสมควร

กฎกระทรวงฯ ข้อ 77 ให้จัดให้นักโทษได้รับประทานอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่งให้ประกอบด้วย ข้าว หรือสิ่งอื่นแทนข้าว และกับข้าว หรือสิ่งอื่นแทนกับข้าว

กฎกระทรวงฯ ข้อ 78 นักโทษที่ทำงานหนัก หรือตรากตรำ หรือนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไป ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารให้มากสิ่งหรือมากมื้อขึ้นไปก็ได้หรืออนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานก็ได้

กฎกระทรวงฯ ข้อ 79 อาหารที่นักโทษจะรับประทานนั้นต้องให้แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่แพทย์มาตรวจไม่ได้ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจ อาหารซึ่งตรวจพบว่าเน่าเสีย ไม่เป็นสิ่งที่พึงจะรับประทานนั้น ห้ามมิให้นักโทษรับประทาน

กฎกระทรวงฯ ข้อ 80 อาหารที่จะให้นักโทษรับประทานนั้น ให้ปรุงขึ้นในเรือนจำ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำและนักโทษดำเนินการปรุงอาหารเป็นการเฉพาะ ผู้ปรุงอาหารต้องผ่านการตรวจโรคและมีความเห็นจากแพทย์

ดังนั้น กฎระเบียบ วินัย และข้อบังคับของคุกเหล่านี้ จึงเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่ทั้งคุกและนักโทษต้องคอยระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติ

ในขณะเดียวกัน คุณ นอกจากทำการควบคุมผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพแล้ว คุณยังมีภารกิจในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษให้เป็นบุคคลที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เมื่อพ้นโทษไปแล้ว โดยการให้การศึกษอบรมทั้งในด้านวิชาสามัญ วิชาชีพและธรรมศึกษา (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 84-98) ซึ่งมีรายละเอียดโดยย่อ ดังต่อไปนี้

การศึกษาสายสามัญ เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล (หัดอ่านหัดเขียน) ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช โดยมีเป้าหมายที่นักโทษเด็ดขาดที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีเป็นพิเศษ

การศึกษาสายวิชาชีพ จัดให้มีการเรียนการสอนสายวิชาชีพระยะสั้น ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน โดยสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการศึกษาวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการฝึกวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งการนำผู้ต้องขังออกไปฝึกวิชาชีพภายนอกเรือนจำในลักษณะของการทำงานสาธารณะอีกด้วย

การศึกษาสายธรรมศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับธรรมศึกษาตรี โทและเอก ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ นอกจากนี้ยังให้มีการอบรมผู้ต้องขังในด้านการฝึกจิตภาวนาเพื่อขัดเกลาจิตใจ การอบรมผู้ต้องขังในวันสำคัญต่าง ๆ ของชาติ ศาสนาและการอบรมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวพ้นโทษ

นอกจากนี้ คุณทุกแห่งได้จัดสร้างห้องสมุดไว้เพื่อบริการแก่นักโทษ ทั้งหนังสือบันเทิงเริงรมย์ สารคดี นิตยสาร หนังสือธรรมและตำราเรียน ทั้งนี้คุณมีความเชื่อว่า คนสามารถพัฒนาได้ถ้าใส่ใจการศึกษา ดังนั้น จึงได้จัดกระบวนการศึกษาที่ประกอบไปด้วยการจัดการเรียนการสอนทั้งสายวิชาสามัญ วิชาชีพ วิชาสายธรรมและการอบรมพัฒนาจิตใจเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาจิตใจนักโทษ ซึ่งเป็นบุคคลที่ด้อยโอกาสสามารถกลับเข้าสู่สังคมทั่ว ๆ ไปได้เป็นปกติ สำหรับกรณีนักโทษต่างชาติ ทางคุณไม่มีการจัดหนังสือไว้บริการ แต่เรื่องนี้ไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากมีการบริจาคหรือการส่งหนังสือมาให้แก่นักโทษต่างชาติอ่านเป็นประจำอยู่แล้ว

กรณีการศึกษาเล่าเรียนที่ทางคุณจัดเตรียมให้นั้น นักโทษต่างชาติไม่สามารถศึกษาเล่าเรียนได้เพราะไม่เข้าใจและอ่านตำราภาษาไทยไม่ได้ ซึ่งทางคุณก็ไม่ได้บังคับ ดังนั้นจึงทำให้นักโทษต่างชาติมีเวลาว่างมาก เพราะนักโทษต่างชาติส่วนใหญ่ไม่สนใจทั้งในการฝึกอาชีพและศึกษาหลักสูตรตำราภาษาไทย

ส่วนเรื่องเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาจิตใจที่เป็นเรื่องของศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนก็มีการร้องเรียนของนักโทษต่างชาตินับถือศาสนาคริสต์ อย่างเช่น การขออนุญาตใช้ห้องขังเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา (โบสถ์) ตอนกลางวันทุกวันอาทิตย์ ซึ่งทางคุกไม่ยอม แต่ให้ใช้ห้องเรียนประกอบพิธีทางศาสนาแทน เนื่องจากผิดกฎข้อบังคับที่ห้ามนักโทษขึ้นห้องขังตอนกลางวันเพื่อป้องกันการกระทำผิดต่าง ๆ เช่น การลักลอบเล่นการพนัน การเสพยาเสพติดหรือการแอบเลี้ยงสัตว์ลูกกรงเพื่อหลบหนีตอนกลางคืน เป็นต้น

กรณีการขออนุญาตทำพิธีรับศีล คือ กินขนมปัง ดื่มไวน์² และพิธีล้างบาป คือ ลงไปล้างตัวในแม่น้ำไหล ซึ่งทางคุกอนุญาตเฉพาะกินขนมปังเท่านั้น เพราะไวน์เป็นเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ถือเป็นสิ่งของต้องห้าม ส่วนการล้างบาปในแม่น้ำก็ไม่อนุญาตเพราะกลัวจะทำการหลบหนี โดยภายหลังทางคุกได้สร้างบ่อน้ำขึ้นมาเพื่อให้ นักโทษทำพิธีล้างบาปแทนการขออนุญาตลงไปแม่น้ำ

จากที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่า การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรมอยู่ในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งทางคุกต้องอาศัยอำนาจอันชอบธรรมในการบังคับใช้ผ่านเรื่องตารางเวลา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสุขภาพอนามัย และการฝึกวิชาชีพและการศึกษา โดยจะเริ่มตั้งแต่การจัดตารางเวลา ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขความแตกต่างทางจิตใจและพฤติกรรมของนักโทษที่มีความหลากหลายให้มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันหมดในการดำเนินชีวิตประจำวันในคุก ต่อจากนั้นก็อาศัยอำนาจความชอบธรรมผ่านทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีที่กำหนดให้นักโทษต้องสวดมนต์และฝึกอบรมจิตภาวนาหรือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตน รวมทั้งตัวนักโทษต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้านมรรยาทและจริยธรรมให้ดีขึ้นด้วยการทำความเคารพผู้ควบคุมและการสร้างนิสัยที่ดีต่อนักโทษด้วยกัน

นอกจากนั้น คุกยังใช้อำนาจความชอบธรรมในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสุขภาพอนามัยโดยการกำหนดในเรื่องอาหาร การร้องเพลง การสูบบุหรี่ และการตัดผม เป็นต้น สุดท้ายของการใช้อำนาจอันชอบธรรมของคุกคือการฝึกวิชาชีพและการศึกษา โดยคุกให้เหตุผลว่าให้นักโทษมีความรู้ในการประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษออกไปจากคุก ทั้งนี้คุกให้เหตุผลในการจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรมของนักโทษเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการควบคุมและเพื่อประโยชน์ต่อตัวนักโทษเองอย่างเช่น การเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี การขัดเกลาจิตใจหรือการมีสุขภาพอนามัยที่ดี เป็นต้น

²ขนมปังและไวน์ หมายถึง เนื้อ และเลือดของพระเยซู

การจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสาร

การจำกัดอิสรภาพในการสื่อสารของมนุษย์ถือเป็นการลงโทษทางจิตใจที่รุนแรงที่สุด เพราะตามธรรมชาติของมนุษย์ปกติทุกคนแล้วจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อผ่อนคลายความกดดันจากการถูกคุมขังและส่งเสริมให้นักโทษที่มีความประพฤติดีได้รับสิทธิพิเศษในการติดต่อกับบุคคลภายนอก คุณจึงอนุญาตให้นักโทษสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้ โดยจัดให้บริการไว้ในหลายรูปแบบเช่น การเยี่ยมญาติ การโทรศัพท์ การเขียนจดหมาย การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการประชุมทางไกลผ่านกล้องวิดีโอ (Video Conference)

การติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ คุณยังไม่มีข้อกำหนดไว้แน่ชัด นอกจากการเยี่ยมญาติและการเขียนจดหมายธรรมดา ทั้งนี้เพราะรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การโทรศัพท์ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการประชุมทางไกลผ่านกล้องวิดีโอ (Video conference) ถือเป็นนวัตกรรม (Innovation) หรือเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใช้ใหม่ในคุก แต่อย่างไรก็ตามกรมราชทัณฑ์ก็มีคำสั่งออกมาเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ต้องเป็นการติดต่อระหว่างนักโทษกับญาติใกล้ชิดหรือครอบครัวเท่านั้น หรือกำหนดให้การพูดและการเขียนต้องสุภาพ ไม่ลามกอนาจารหรือข่มขู่ละเมิดผู้อื่น หรือกำหนดให้มีการควบคุมตรวจสอบการติดต่อสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

เนื่องจากรูปแบบการติดต่อสื่อสารเหล่านี้ถูกกำหนดให้อยู่ในขอบเขตของกฎระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่ราบรื่น ความไม่สะดวก รวมทั้งเกิดปัญหาต่าง ๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่กับนักโทษต่างชาติ ดังต่อไปนี้

1. การเยี่ยมญาติ ตามข้อบังคับเกี่ยวกับการเยี่ยมจะให้แต่ละคุก กำหนดวันและเวลาของการเยี่ยมให้เหมาะสมแต่ละแห่ง โดยอนุญาตให้เยี่ยมได้ทุกวัน เว้นวันหยุดราชการเวลาตั้งแต่ 09.00-15.00 น. ส่วนเวลาในการเยี่ยมก็แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับจำนวนนักโทษของแต่ละคุกและความเหมาะสมของแต่ละคุก กำหนดให้วันเยี่ยมแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่กักขัง (แดน) และการเยี่ยมครั้งหนึ่งกำหนดเวลาประมาณ 45 นาที ในเวลาราชการ

กรณีการเยี่ยมญาติของคุณบางขวาง ทางคุกกำหนดให้นักโทษสามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ 2 รูปแบบ คือ

1.1 การเยี่ยมญาติธรรมดา การเยี่ยมญาติรูปแบบนี้ เป็นการเยี่ยมจากญาติหรือบุคคลภายนอกเช่น สถานทูต หน่วยงาน องค์การเอกชน หรือองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น การเยี่ยมลักษณะนี้ ทางคุณจะกำหนดระเบียบในการเยี่ยมขึ้นมาบังคับใช้เช่น กำหนดวัน เวลา สถานที่ ในการเยี่ยม ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละแดน ยกตัวอย่างเช่น แดน 1-2-3 อนุญาตให้เยี่ยมได้ในวันจันทร์และพุธ ส่วนแดน 4-5-6 อนุญาตให้เยี่ยมได้ในวันอังคารและพฤหัสบดี ระยะเวลาในการเยี่ยมแต่ละครั้งประมาณ 45 นาที โดยกำหนดให้เยี่ยมภายในห้องเยี่ยมที่มีระยะห่างกันประมาณ 3 เมตร มีเหล็กกั้นและเหล็กตาข่ายกันและการติดต่อพูดคุยผ่านทางโทรศัพท์

หลักการนี้ถูกร้องเรียนจากนักโทษต่างชาติในเรื่องของระยะเวลาในการเยี่ยม โดยให้เหตุผลว่า เวล่าน้อยมากไม่คุ้มค่ากับการเดินทางมาไกลจากต่างประเทศ หรือบางครั้งก็ร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่เรียกตัวนักโทษออกมาเยี่ยมซ้ำทำให้เสียเวลาในการเยี่ยมไป หรือการที่เจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้คนที่ไม่ได้เป็นญาติกับนักโทษเข้าเยี่ยม นักโทษก็จะร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ขาดมนุษยธรรม เพราะเขาอยากจะพูดคุยกับคนภายนอกที่พูดภาษาเดียวกับเขาหรือมาจากประเทศเดียวกัน เป็นต้น

การร้องเรียนกรณีนี้มีความหมายของการต่อรองขอความเห็นใจจากเจ้าหน้าที่หรือจากคุณโดยให้เหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่บางคนก็รู้สึกสงสารเห็นใจให้ได้รับเวลาในการเยี่ยมมากขึ้นหรืออนุญาตให้คนเยี่ยมที่ไม่ใช่ญาติเข้าเยี่ยม แต่เจ้าหน้าที่บางคนก็ถือตามระเบียบเนื่องจากกลัวว่าคนเยี่ยมที่ไม่ใช่ญาติอาจจะติดต่อเรื่องยาเสพติด เพราะนักโทษต่างชาติส่วนใหญ่กระทำผิดคดียาเสพติด หรือไม่อนุญาตเพิ่มเวลาเพราะนักโทษที่จะออกเยี่ยมอาจมีจำนวนมาก ดังนั้นกรณีนี้จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่แต่ละคนว่าจะยึดกฎระเบียบของคุณเป็นหลักหรือจะใช้ความรู้สึกของตนในการตัดสินใจ

1.2 การเยี่ยมญาติใกล้ชิด การเยี่ยมญาติใกล้ชิดมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักโทษมีความประพฤติดี อยู่ในระเบียบวินัย ให้ความร่วมมือกับคุณ โดยคุณบางช่วงอนุญาตให้ญาติสามารถเข้ามาเยี่ยมนักโทษได้ภายในคุก สามารถกอดหรือสัมผัสร่างกายซึ่งกันและกันได้ ซึ่งทางคุณจะจัดสถานที่ให้พิเศษ มีโต๊ะเก้าอี้ สามารถนั่งคุยกันอย่างใกล้ชิดและรับประทานอาหารที่ญาตินำมา่วมกันได้

นอกจากนี้ คุณได้กำหนดให้เฉพาะญาติที่เป็นสายเลือดเดียวกันหรือใกล้ชิดกันและภรรยาตามกฎหมายเท่านั้นที่จะมีสิทธิเข้าเยี่ยมใกล้ชิดเช่นนี้ได้ เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง บุตร ภรรยา ซึ่งข้อกำหนดนี้บางครั้งก็เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของคุณ คือ กรณีคู่รัก ซึ่งตามระเบียบแล้วไม่อนุญาตให้เข้าเยี่ยม ดังนั้น นักโทษต่างชาติจะร้องเรียนไปทางสถานทูตให้ทำหนังสือขออนุญาต

ให้เยี่ยม ซึ่งทางคุณก็อนุโลมถ้ามีหนังสือจากสถานทูตขอมา นอกจากนั้นการกอดจูบลูบคลำระหว่างนักโทษกับคนรักหรือภรรยาในระหว่างการเยี่ยมญาติใกล้ชิด บางครั้งก็เกิดการโต้เถียงกันขึ้นระหว่างนักโทษกับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม เนื่องจากการกระทำเช่นนี้ วัฒนธรรมไทยถือว่า “ลามกอนาจาร” แต่วัฒนธรรมตะวันตกไม่คิดเช่นนั้น จึงเกิดการร้องเรียนโดยอ้างเรื่องวัฒนธรรม

2. การโทรศัพท์ คุณบางขวางมีบริการโทรศัพท์ให้นักโทษ โดยกำหนดให้นักโทษต้องซื้อบัตรเติมเงินเองที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์ร่วมกับองค์โทรศัพท์เพื่อใช้ติดต่อญาติ ซึ่งกำหนดให้เป็นเฉพาะบิดา มารดา ภรรยา และบุตร ทั้งนี้จะกำหนดให้นักโทษโทรศัพท์ได้อาทิตย์ละครั้ง ๆ ละไม่เกินห้านาที ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักโทษต่างชาติก็คือ เวลาในการติดต่อเพียงห้านาทีไม่เพียงพอให้เหตุผลว่า พวกตนอยู่ห่างไกลจากญาติ นาน ๆ จะได้พูดคุยกันสักครั้งทำให้มีเรื่องมากมายที่จะพูด ซึ่งไม่ใช่แค่พูดกับคน ๆ เดียว แต่ต้องพูดกับบิดา มารดา ภรรยาและบุตร

ดังนั้น เวลาที่กำหนดจึงไม่เพียงพอ กรณีนี้แสดงถึงการต่อรองต่ออำนาจข้อบังคับของคุณ ซึ่งทางคุณก็อนุโลมโดยอนุญาตให้นักโทษแต่ละคนทำบันทึกขออนุญาตพร้อมกับแจ้งเหตุผลความจำเป็นในการขอขยายเวลา เช่น ต้องการใช้เวลาปรึกษาทนายความเรื่องคดี หรือเรื่องสำคัญเกี่ยวกับครอบครัว เป็นต้น

3. การเขียนจดหมาย จดหมายถือเป็นรูปแบบของการติดต่อสื่อสารของนักโทษที่นิยมใช้กันมากที่สุด มากกว่ารูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากสามารถส่งข้อความและเนื้อหาได้มาก มีเวลาเรียบเรียงกลั่นกรองเนื้อหา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการสื่อสาร แต่จากกฎระเบียบข้อบังคับของคุณทำให้เกิดการร้องเรียนของนักโทษต่างชาติดังตัวอย่างเช่น การกำหนดให้นักโทษสามารถส่งจดหมายได้อาทิตย์ละสองฉบับ ๆ ละหนึ่งแผ่น ๆ ละไม่เกิน 15 บรรทัด ทำให้นักโทษต่างชาติร้องเรียนว่า ระยะทางที่ห่างไกลกว่าจดหมายจะตอบรับกลับมาใช้เวลานานและในช่วงเวลานี้มีอะไรเกิดขึ้นมากมายที่พวกเขาต้องการเขียนเล่าให้ญาติในต่างประเทศได้รับรู้

กรณีข้อห้ามของคุณที่ห้ามนักโทษใส่สิ่งของมีค่าในซองจดหมายส่งออก แต่นักโทษก็ยังทำอยู่เช่น การใส่สมุดปี ผ้าเช็ดหน้า สบู่ยาสีฟัน เสื้อผ้า ขนม ฯลฯ ซึ่งเมื่อเกิดการสูญหายก็จะร้องเรียนแม้จะรู้ระเบียบและรู้ว่าเจ้าหน้าที่จะไม่รับผิดชอบก็ตามเพราะ จดหมายเหล่านั้นเป็นจดหมายธรรมดาไม่ได้ลงทะเบียน หรือกรณีการห้ามไม่ให้เขียนข้อความที่มีเนื้อหาที่ลามกอนาจารและขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่นักโทษต่างชาติก็ยังทำอยู่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงคำหรือข้อความเสียใหม่ เช่น อวัยวะเพศชายก็จะใช้คำว่า “Mr. Tool” ส่วนอวัยวะเพศหญิงก็จะใช้คำว่า “Judy” หรือการแทนความหมายของการมีเพศสัมพันธ์ด้วยคำว่า “69” เป็นต้น

4. การใช้สื่อสมัยใหม่ (new media) ส่วนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และการประชุมทางไกลผ่านกล้องวิดีโอ (Video Conference) เป็นรูปแบบใหม่ของยุคซึ่งขณะนี้ยังมีปัญหาน้อยและยังไม่มีระเบียบ ข้อบังคับเข้ามากำหนดชัดเจน แต่ก็เริ่มมีคำถามจากนักโทษต่างชาติถึงความล่าช้าในการรับ-ส่ง จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนเรื่องการประชุมทางไกลผ่านกล้องวิดีโอยังไม่มีปัญหา เพราะนักโทษต่างชาติยังไม่ค่อยนิยมจะใช้ก็เฉพาะนักโทษชาวไทยเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นการติดต่อเฉพาะคุณกับคุณคือ ญาตินักโทษจะต้องมาติดต่อกับคุณที่ให้บริการเท่านั้น เช่น การติดต่อระหว่างคุณบางขวางกับคุณจังหวัดเชียงใหม่ คือ ญาติที่เชียงใหม่จะต้องมาติดต่อขอใช้บริการที่คุณเชียงใหม่เพื่อพูดคุยกับนักโทษที่อยู่คุณบางขวาง เป็นต้น

การสื่อสารของนักโทษออกสู่โลกภายนอกเป็นเรื่องสำคัญที่ทางคุณอ้างความชอบธรรมในการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะอาจเป็นช่องทางในการสร้างความเสียหายให้กับคุณและบุคคลภายนอก ดังนั้นในกรณีนี้คุณจะใช้อำนาจอันชอบธรรมผ่านทางกฎระเบียบข้อบังคับและศีลธรรมเข้ามาควบคุมอิสระของนักโทษในการติดต่อสื่อสารอย่างเช่น การกำหนดเวลาและสถานที่ในการเยี่ยมของญาติหรือการกำหนดเวลาในการพูดโทรศัพท์หรือการกำหนดพื้นที่ในการเขียนเป็นการใช้อำนาจผ่านกฎระเบียบข้อบังคับของคุณเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ส่วนการใช้อำนาจอันชอบธรรมผ่านทางศีลธรรมอย่างเช่น การห้ามเขียนข้อความลามกอนาจารหรือห้ามการกระทำอันลามกอนาจารที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น

นอกจากคุณจะทำกักตุนสภาพทางการสื่อสารที่นักโทษสื่อสารออกภายนอกคุณแล้ว คุณยังจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสารจากบุคคลภายนอกเข้ามาถึงนักโทษภายในคุกด้วย

5. การรับพัสดุไปรษณีย์ คุณ จำกัดอิสรภาพทางการสื่อสารจากบุคคลภายนอกในรูปแบบของพัสดุที่ส่งเข้ามาให้นักโทษในคุกคือมีการเปิดตรวจสิ่งของต่าง ๆ ก่อนที่จะส่งมอบให้นักโทษ ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นผู้ตัดสินว่าสิ่งไหนควรให้หรือไม่ควรให้ โดยอ้างเรื่องของการความปลอดภัยในการควบคุมและอ้างข้อห้ามในเรื่องสิ่งของต้องห้ามนำเข้าเรือนจำหรือสิ่งของที่ต้องได้รับอนุญาตจากเรือนจำก่อนนำเข้าเรือนจำ ดังนั้น การเปิดตรวจพัสดุดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสารระหว่างนักโทษกับบุคคลภายนอกที่ไม่สามารถสื่อสารกันได้เลยโดยตรงทำให้นักโทษร้องเรียนด้วยการเขียนจดหมายอ้างว่า การตรวจค้นทำให้สิ่งของเสียหายบ้างหรือเจ้าหน้าที่กลั่นแกล้งบ้าง เป็นต้น

การจำกัดอิสรภาพทางเพศของนักโทษชาย

คุกบางขวาง เป็นคุกที่กำหนดให้คุมขังเฉพาะนักโทษเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามการจัดระเบียบวินัยของคุกในเรื่อง การจำแนกแยกขัง ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 40 ภายใต้บังคับมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยแบ่งแยกนักโทษหญิงออกจากนักโทษชายให้อยู่ในสถานที่เป็นเอกเทศ ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องการให้มีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในการควบคุมดูแลภายในคุก

แต่อย่างไรก็ดี ตามธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายย่อมมีความต้องการทางเพศ ดังนั้นในพื้นที่ของคุกชายจึงมีการหาทางระบายออกของความรู้สึกทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับนักโทษชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์กับนักโทษชายที่มีหน้าตาดี อายุน้อย หรือการแลกเปลี่ยนการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างนักโทษชายด้วยกันเอง แต่กระนั้นก็ยังมียกโทษส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถหาทางออกของความกดดันทางเพศเช่นนี้ได้ ดังนั้น นักโทษเหล่านี้จึงแสวงหาวิธีปลดปล่อยความต้องการทางเพศโดยทางอื่น

เนื่องจากจดหมายเป็นช่องทางหนึ่งที่นักโทษสามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก และจดหมายก็มีคุณสมบัติพิเศษหลายอย่างที่ทำให้นักโทษนิยมใช้เป็นหนทางในการระบายความต้องการทางเพศ คือ นักโทษสามารถมีเวลาคิดตกแต่งข้อความและเนื้อหาในการเขียน และสามารถใช้จินตนาการได้อย่างไร้ขอบเขตในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการทางเพศลงบนกระดาษเขียนจดหมาย แต่เนื่องจากคุกได้กำหนดระเบียบบางประการในการเขียนจดหมาย คือ ต้องเป็นการเขียนที่ไม่มีข้อความหรือเนื้อหาที่ลามกอนาจาร หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น การเขียนจดหมายในลักษณะการระบายความต้องการทางเพศของนักโทษ บางครั้งจะมีการเปลี่ยนแปลงคำพูดที่หยาบคายหรือใช้สัญลักษณ์อย่างอื่นแทน หรือบางครั้งก็เขียนออกมาตรง ๆ แต่มีข้อความสั้น ๆ ถึงเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจว่า ขออนุญาตติดต่อภรรยา หรือนักโทษบางคนก็อาจแสดงออกมาทางภาพวาดที่สื่อถึงความต้องการทางเพศ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงในบทถัดไป

สำหรับกรณีการจำกัดในเรื่องเพศของนักโทษนี้ แม้ทางคุกจะไม่มีระเบียบข้อบังคับออกมาแน่นอนในการดำเนินการ แต่คุกก็ไม่สนับสนุนให้มีเพศสัมพันธ์ในคุกระหว่างนักโทษเพศเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคระบาดที่จะเกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์อย่างเช่น โรคเอดส์ โรคหนองในและซิฟิลิส เป็นต้น

ตามธรรมชาติของมนุษย์ต้องมีความรู้สึกทางเพศ แต่เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการควบคุม คุณจึงอ้างความชอบธรรมจากกฎหมายในการจำกัดอิสรภาพทางเพศด้วยการแบ่งแยกนักโทษชายและนักโทษหญิงออกจากกัน เพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ที่อาจก่อปัญหาในการบริหารงานของคุณและทั้งนี้ กระบวนการสร้างความชอบธรรมในการจำกัดอิสรภาพทางเพศที่คุณอ้างผ่าน คือ เรื่องสุขภาพอนามัย โดยให้เหตุผลว่าเพื่อป้องกันโรคติดต่อร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์

นอกจากนั้นคุณยังใช้อำนาจอันชอบธรรมผ่านทางเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมมาเป็นข้อพิจารณา หรือข้อกำหนดในการเยี่ยมญาติใกล้ชิดและการโทรศัพท์หรือการเขียนจดหมาย เช่น ไม่อนุญาตให้กอดจูบก้นจนน่าเกลียดจนเกินไป คำพูดทางโทรศัพท์และข้อความในจดหมายจะต้องสุภาพ ไม่ลามกอนาจาร เป็นต้น

เนื่องจากการจัดระเบียบวินัยซึ่งแสดงออกทางการจำกัดอิสรภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจำกัดพื้นที่ การจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม การจำกัดเรื่องเพศและการจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสาร ทำให้นักโทษเกิดความรู้สึกถึงการถูกลงโทษและสร้างความกดดันในการดำเนินชีวิตในคุก

ดังนั้น นักโทษบางคนอาจทำการต่อต้านหรือละเมิดการจัดระเบียบวินัยเหล่านี้ แต่เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมของคุณ และควบคุมกลไกการจัดระเบียบวินัยให้มีประสิทธิภาพ คุณจึงได้กำหนดบทลงโทษต่อนักโทษผู้ฝ่าฝืนการจัดระเบียบวินัยของคุณขึ้นมา ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

วินัยและการลงโทษในพื้นที่ของคุณ

กลไกการควบคุมของการจัดระเบียบวินัยของคุณด้วยการลงโทษ ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ นักโทษไม่กล้าฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัยของคุณ ซึ่งก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย มีผลดีต่อการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของนักโทษ

วินัยของนักโทษมีความหมายกว้าง ซึ่งรวมหมายถึง ความประพฤติหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักโทษในหลาย ๆ ประการ เช่น การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหรือหลีกเลี่ยงระเบียบวินัย ข้อบังคับของคุณ การกระด้างกระเดื่อง ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อคำสั่งอันชอบของเจ้าพนักงาน ซึ่งนักโทษจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยและข้อบังคับของคุณ หากไม่ปฏิบัติตามก็จะต้องถูกลงโทษทางวินัยแล้วแต่กรณี ซึ่งมีการกำหนดโทษไว้ใน พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ มาตรา 35 ที่กำหนดว่า เมื่อ

นักโทษคนใดกระทำความผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วลงโทษสถานหนึ่ง สถานใดหรือหลายสถาน ซึ่งมีรายละเอียดของการลงโทษและกรณีการกระทำความผิดดังต่อไปนี้ (คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2542, น. 123)

1. ภาคทัณฑ์ เช่นกรณีทำความผิดไม่ร้ายแรงและรู้สึกสำนึกผิด
2. งดการเลื่อนชั้น โดยมีกำหนดเวลาเช่น กรณีทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของผู้อื่นเสียหาย
3. ลดชั้น เช่นกระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของผู้คุม ทะเลาะวิวาท เล่นการพนัน ดื่มสุรา หรือเสพยาเสพติด คำสั่งของต้องห้าม
4. ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกิน 3 เดือน ยกเว้นการเยี่ยมของทนายความ เช่นกรณีทำความผิดเกี่ยวกับการเยี่ยมหรือติดต่อคนภายนอก หรือการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในคุก
5. ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น ละทิ้ง หรือเพิกเฉยต่องานในหน้าที่ ก่อการวิวาท ทำให้ทรัพย์สินคนอื่นเสียหาย
6. ขังเดี่ยวไม่เกิน 3 เดือน เช่นก่อการวิวาทบ่อยครั้ง เป็นเจ้ามือการพนัน มีอุปการณ์ในการหลบหนี กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของพัศดี
7. ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกิน 2 วัน ในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ เช่นทะเลาะวิวาทเป็นประจำ พยายามหรือทำร้ายผู้คุม พยายามหลบหนี
8. เขียนคราวหนึ่งไม่เกิน 20 ที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเขียนคราวต่อไปเว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา 30 วัน จากวันที่เขียนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเขียน การเขียนใช้ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบ พยายามหรือทำร้ายผู้คุม พยายามหลบหนี หรือมีลักษณะต่อต้าน
9. ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ตามมาตรา 32 (6) เช่นกรณีกระทำความผิดในส่วนที่เกี่ยวกับเงินหรือสิ่งของต้องห้าม จงใจก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุก หรือจงใจขัดคำสั่งเจ้าหน้าที่ซึ่งหน้า

นอกจากนั้น คุณยังมีการให้โอกาสแก่นักโทษได้ชี้แจงว่า ตนมีข้อแก้ตัวอย่างไรหรือไม่ ก่อนที่จะลงโทษแก่นักโทษที่ทำผิดวินัยคนนั้นและเมื่อถ้าปรากฏว่า นักโทษคนนั้นป่วยหรือมีเหตุอันควรอื่นใดอาจงดการลงโทษนั้นไว้ก่อนก็ได้ แต่กรณีของการถูกลงโทษเหล่านี้จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และการปลดปล่อยพ้นโทษของนักโทษเช่น การถูกขังเดี่ยวหรือการตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยม ทำให้เกิดความเดือดร้อนในการดำเนินชีวิตในคุกเพราะขาดการช่วยเหลือจากเพื่อนนักโทษด้วยกันหรือบุคคลภายนอกเกี่ยวกับอาหารหรือสิ่งของเครื่องใช้

กรณีการถูกงดการเรียนชั้นหรือลดชั้นหรือตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษ จำคุก จะมีผลทำให้ได้รับการปลดปล่อยช้ากว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นนักโทษต่างชาติที่ถูกลงโทษจะทำการร้องเรียนไปยังสถานทูต โดยอาจให้เหตุผลว่า สาเหตุที่ถูกลงโทษทางวินัยนั้นเพราะ ถูกนักโทษอื่นกลั่นแกล้งบ้าง เจ้าหน้าที่มีอคติบ้าง หรืออ้างว่าตนเองไม่ผิดบ้าง เป็นต้น

การจัดระเบียบวินัยในบริบทของคุณอาศัยความชอบธรรมผ่านข้ออ้างหรือเหตุผลต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์ หลักทฤษฎีวิทยา การจัดทำทะเบียนประวัติ องค์ความรู้ทางการแพทย์ วัฒนธรรม ประเพณี ศีลธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สุขภาพอนามัย และศาสนา เพื่อเป็นการดำเนินการจัดการเปลี่ยนแปลงนักโทษทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การจัดระเบียบวินัยถือเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน โดยเริ่มจากการจำกัดพื้นที่ การจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย การจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม การจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสารและการจำกัดอิสรภาพทางเพศ โดยวิธีการนำนักโทษเข้ามาสู่พื้นที่แยกเฉพาะเพื่อลดความแตกต่างของนักโทษแต่ละคนออกไปให้กลายเป็นมาตรฐานเดียวกันและเกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ด้วยการกำหนดตารางเวลาและใช้อำนาจในตรวจสอบให้รู้ถึงพื้นฐานทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักโทษแต่ละคนเพื่อเตรียมนำเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่ถูกต้องเหมาะสม

ในขณะเดียวกันก็มีการอบรมมารยาทและขัดเกลาจิตใจควบคู่ไปกับการให้การศึกษาและฝึกวิชาชีพ นอกจากนั้นคุณได้ใช้อำนาจอันชอบธรรมผ่านกฎข้อบังคับ สุขภาพอนามัยและศีลธรรมในการจำกัดอิสรภาพทางเพศและการสื่อสารของนักโทษ โดยให้เหตุผลเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยและประโยชน์ในการควบคุม รวมทั้งเพื่อป้องกันอันตรายของโรคจากการมีเพศสัมพันธ์ หรือป้องกันความเสียหายต่อคุก หรือสิ่งขัดต่อศีลธรรมอันดีและเพื่อให้การจัดระเบียบวินัยดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ คุณจึงได้สร้างกลไกการควบคุมขึ้นมาเรียกว่า “การลงโทษ” เพื่อเป็นการป้องกันการล่วงละเมิดต่อการจัดระเบียบวินัยของคุณนี้